

Mijloace de comunicare - evoluții și implicații culturale și sociale

*Cristina Cătană
Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț*

Accelerarea exponențială a progresului tehnic, mutațiile ecologice, sociale, politice, estetice, care au depășit tot ceea ce istoria umanității a cunoscut anterior, reprezintă trăsăturile caracteristice ale epocii actuale. Ritmul accelerat al schimbărilor, ce își are rădăcinile în sfera tehnologică și în cea economică, s-a repercutat asupra tuturor celorlalte domenii ale vieții sociale. Ca urmare, structurile sociale și de producție, care corespund – fiecare – unui anumit tip de activitate, tind să se modifice, să se organizeze rapid, în funcție de tehnologiile și obiectivele noi cu care sunt confruntate. Personalitatea umană trebuie să facă față acestui ritm al schimbării, prin parcurgerea unui rapid proces de adaptare profesională și chiar de restructurare comportamentală.

Principalul factor al acestei revoluții, calculatorul, este unealta și ajutorul omului pentru a face față noilor provocări sociale. Dar, cel mai mare eveniment tehnologic și, în același timp, social din secolul nostru care tocmai s-a încheiat, a fost apariția Internetului. În domeniul Științei și Tehnologiei Informației, mari evenimente tehnologice, cu importante consecințe sociale, au fost descoperirea tranzistorului, a circuitului integrat și a calculatorului electronic.

Dezvoltarea Internetului a depins, evident, de tehnologie, dar, în egală măsură, și de participarea, cu o amploare din ce în ce mai mare, a utilizatorilor la structurarea lui actuală. Astfel, factorii sociali s-au îmbinat cu factorii tehnologici, pentru ca Internetul să ajungă ceea ce a devenit astăzi. Odată pătruns în fibrele societății, Internetul a produs și produce consecințe dintre cele mai variate. Cea mai importantă dintre acestea este procesul de globalizare, societatea informațională fiind – în esență – societatea care se bazează pe Internet. De asemenea, facilitățile de comunicare la distanță – prin învățământ la distanță, tele-conferințe, comerțul electronic, ș.a., au drept consecință virtualizarea relațiilor umane.

Rădăcinile nu trebuie uitate niciodată și Internetul nu poate apărea în sine ca invenție, fără origini bine stabilite. După consumarea dimensiunii constatative a realității on-line-ului în cultura contemporană, după ce „extazul comunicării” a fost depășit, de la nivelul pur contemplativ al resurselor imense ale web-ului s-a trecut la o mutație către nivelul înțelegerii și al gândirii. Este vorba de o schimbare reală a perspectivelor, dar și a habitaturilor culturale.

Ca modalitate de cunoaștere organizată și rațională, Internetul trebuie să evolueze nu doar sub fascinația noului absolut și al inovației, ci – mai ales – sub o atentă reorganizare și raportare permanentă la prezent. Din punct de vedere al utilizării mediului virtual în promovarea culturii, se poate spune că Internetul este un mediu mai bun decât celelalte medii existente până acum și nu doar un mediu complementar, asta deoarece Internetul înglobează avantajele tuturor celorlalte mijloace de transmitere a informației care l-au precedat. Astfel, televiziunea, radioul, fotografia și activitatea editorială pot funcționa foarte bine în spațiul virtual; arta fotografică, pictura, sculptura pot fi prezentate sub forma unor galerii virtuale și oferite gratuit marelui public; de asemenea, muzica poate fi procurată mult mai ușor astfel.

Lectura on-line presupune o serie de modificări în planul cunoașterii și al interacțiunii dintre receptorul-consumator de informație și textul scris. În fața ecranului rece al unui calculator conectat la Internet, reacțiile sunt multiple și diverse. Fiecare se găsește în fața unui browser puternic, dar libertatea asta îl poate anihila. Internetul oferă paradoxul maxim al comunicării, deoarece niciodată nu s-a putut da, în același timp, totul și nimic, după cum niciodată informația nu a ținut atât de mult de selectivitatea, abilitatea și inteligența lectorului.

De la varianta digitală a manuscriselor de la Marea Moartă până la știrile MTV, alegerea aparține în exclusivitate navigatorului în Internet, asta dacă acesta nu face parte din categoria celor care își pierd ore în șir descărcând sute de fișiere sau accesând doar site-urile zilei. Aceste exemple pot ilustra perfect lenea de a gândi și comoditatea ucigătoare, defecte care, prin intermediul Internetului, pot fi lesne „încurajate” și chiar exacerbate.

Din punct de vedere al noilor modalități de accesare și accesibilitate a informației în cyberspațiu, lectura de tip clasic își modifică radical coordonatele. Unitatea operei și a autorului ce sunt legați inevitabil de copertile unei cărți se pierde într-o remodelare a nucleului ideatic în fragmente dispersate și interconectate la maximum. Unitatea formală pare

să dispară nu doar la nivel exterior, ci chiar și înlăuntrul ideilor ce devin, la infinit, hyperlink-uri către oricâte alte locații noi. Nomadul virtual trebuie să se adapteze pentru a supraviețui, să știe ce vrea, când și cum vrea, pasivitatea lecturii nemaifiindu-i permisă. El este chemat mereu să stăpânească informația, să o de-fragmenteze, pentru a o reconstrui în contexte noi.

Evoluția pe care o permite spațiul virtual către adevărata realizare a ideilor ține de mersul firesc al lucrurilor. Hârtia și lectura de tip clasic pot oferi iluzia cunoașterii prin materialitatea exagerată a informației de care ne atașăm prin cartea-obiect. Pe ecran, informația redevine ceea ce a fost dintotdeauna: virtualitate pură, pe care o putem stăpâni prin voința gândirii noastre libere. Se oferă astfel libertatea și dreptul la un nou individualism, posibil doar în post-modernitatea erei Internetului. Această libertate poate fi, însă, fatală, se poate transforma într-o nouă sclavie – paradoxal – o sclaviei a propriei libertăți. Soluția de mijloc între hârtie și monitorul-internet, superioară amândurora, este – se pare – cartea electronică, a cărei pondere, mai mult decât probabil, va crește semnificativ în perioade următoare.

Avantajele pe care le presupune cartea electronică se referă, din punct de vedere editorial, la costuri (editarea unei cărți în format electronic costă mult mai puțin – de zeci sau chiar sute de ori mai puțin – decât editarea unei cărți în format tradițional, pe hârtie), la timp (timpul care trece de la terminarea unui manuscris până la publicarea lui în format electronic se reduce foarte mult, iar eventualele greșeli de „tipar” pot fi ușor și imediat remediate). Din punct de vedere al bibliotecilor, avantajele pe care le presupune cartea electronică sunt, fără îndoială, atât cele legate de prețuri, cât și cele legate de spațiu și manevrabilitate, dar – poate – cel mai important avantaj al cărții electronice este slăbirea presiunii exercitate asupra fondului forestier.

Sunt însă și voci care afirmă că, deși cartea electronică are anumite avantaje, ea nu va fi în măsură să înlocuiască niciodată cartea tipărită pe hârtie. Trebuie avut însă în vedere faptul că o carte nu este suportul prin care ea ajunge la public, ci textul pe care îl conține. Faptul că acest text este scrijelit în piatră, că este tipărit pe hârtie sau că este în format electronic, nu reprezintă decât un amănunt care privește forma, nu esența cărții, și, de aceea, dintre diferitele modalități de imprimare a unui text, trebuie văzut care prezintă cele mai multe avantaje pentru cititor. Dacă facem o comparație între avantajele pe care le are cartea tipărită față de tăblița de lut,

vom alege cartea tipărită. Același lucru se întâmplă însă și dacă se compară cartea, așa cum o știm noi astăzi, tipărită pe hârtie, cu cea în format electronic.

Sigur, vor exista și nostalgii după cartea tipărită; mulți dintre contemporanii noștri, din diferite motive (de multe ori obiective) nu vor lectura vreodată cărți electronice. Dar schimbarea se va produce. Dificultățile tehnice și financiare vor fi treptat depășite, ca și cele ce țin de obișnuință. Tehnologia ultimilor ani a evoluat cu o viteză care permite prognoze optimiste și în ceea ce privește depășirea impedimentelor de ordin tehnic.

Means of Communications – Cultural and Social Evolutions and Implications

Abstract

We are living in a world of changes; those changes are based, first of all, on the technologically and scientifically evolution. The main responsible for this evolution is the computer, a machine that helps people to face the future. But the most important technological event is the Internet.

Today's society is based on Internet because of the facilities it offers concerning distance communications, electronic trade etc. It rises above all the other means of communications used until nowadays. With its use, we are able to create – in a virtual place – a virtual library, a virtual gallery of art, virtual music etc.

By the use of Internet, traditional reading may be radically transformed; the book loses its materialism and become virtual information. It is the electronic book (e-book) and its importance will rise constantly. The advantages of e-book are significant: lower prices of acquisition, shorter time for publishing, smaller place to deposit etc.